

Waldemar Jasiński
SPE Lubin
Marek Jasiński
Zespół Szkół Nr 1 w Lubinie

Motywacje uczniów do nauki (doniesienie badawcze)

Pytanie, jak motywować dzieci i młodzież do uczenia, stanowi jedno z najciekawszych wyzwań z jakim przychodzi zmierzyć się nauczycielom. Efekty pracy uczniów w nauce nie zawsze są zbieżne z oczekiwaniami rodziców i nauczycieli. Dlatego też proces odpowiedniego motywowania do nauki jest bardzo ważnym problemem zarówno natury teoretycznej jak i praktycznej. Obecnie dość często da się zauważyć utratę motywacji do uczenia się. Związane jest to naszym zdaniem z brakiem wiary w siebie, niesprawiedliwym ocenianiem, wygórowanymi wymaganiami czy też lekceważeniem potrzeb ucznia. Z poczynionych przez nas obserwacji wynika, że dotknięci tym uczniowie najczęściej pochodzą ze środowisk, które rozwinęły u nich przekonania nacechowane poczuciem braku bezpieczeństwa. To właśnie negatywne doświadczenia szkolne i środowiskowe są bardzo często przyczyną alienacji oraz izolacji od rówieśników i szkoły. Najważniejszym czynnikiem motywującym do działania w naszym odczuciu jest jasność celu, połączona ze świadomością potrzeb. Gdy uczący się wie, czego od życia oczekuje, jakie są jego potrzeby, to rozwija w sobie mechanizm pokonywania kolejnych przeszkód do osiągnięcia postawionego celu. Gdy uczeń będzie zadowolony z wykonywanych zadań, doceniany i umożliwi mu się budowanie poczucia własnej wartości, to nauka stanie się dla niego przyjemnością i pozwoli na dowartościowanie siebie. To właśnie wiara ucznia w życzliwość grona pedagogicznego, środowiska domowego, ufność, że za dobrą pracę dostanie odpowiednią ocenę, sprawia, że nawet zła ocena, będzie traktowana jako weryfikacja jego umiejętności, a nie kara za przewinienia. Wymaga to jednak od nauczycieli i rodziców umiejętności wspierania u uczniów zainteresowań, ciekawości, rozwijania kreatywności i poczucia odpowiedzialności za swoje czyny.

Ogół działań przeprowadzanych przez nauczyciela powinien zmierzać w kierunku rozwoju motywacji do nauki i uczenia się przez całe życie oraz wyrobienia świadomości wykorzystania wiedzy do realizacji przyszłych planów życiowych.

Problem motywacji jest nierozdzielnie związany z działaniem człowieka. Zależy od jego zaangażowania, aktywności, wysiłku w dążeniu do celu oraz entuzjazmu.

A oto dwie wybrane definicje omawianego pojęcia:

*Motywacja (pojęcie psychologiczne) – wewnętrzny mechanizm uruchamiający zachowanie jednostki, nadający mu energię i ukierunkowujący je, stan wewnętrznego napięcia pobudzający jednostkę do działania, może mieć charakter świadomy lub nieświadomy.*¹

*Motywacja – ogół motywów występujących, aktualnie u danej jednostki. Motywacja może być wewnętrzna i zewnętrzna. Motywacja wewnętrzna pobudza do działania, które ma wartość samo w sobie; jej przykładem jest zainteresowanie lub zamiłowanie do czegoś. Motywacja zewnętrzna stwarza zachętę do działania, które jest w jakiś sposób nagradzane lub które pozwala uniknąć kary.*²

Celem pracy była próba oceny motywacji do nauki uczniów klas szóstych Szkoły Podstawowej oraz pierwszych, drugich i trzecich Gimnazjum. Problematykę motywacji do uczenia opracowano w oparciu o dostępną literaturę, obserwacje, bezpośrednie rozmowy z uczniami, nauczycielami oraz informacje uzyskane dzięki przeprowadzonej ankiecie. W badaniach wzięło udział 182 respondentów uczniów pięciu klas Szkoły Podstawowej oraz sześciu Gimnazjum, zarówno dziewcząt jak i chłopców w przedziale wiekowym między 12 a 16 rokiem życia.

Stosunkowo największą grupę ankietowanych stanowili trzynastolatki (39%) Liczebnie przeważały dziewczęta, które stanowiły 55 % ogółu (101 osób). Wszyscy biorący udział w badaniu to uczniowie Zespołu Szkół Integracyjnych w Lubinie. Ocena motywacji do nauki uczniów nie była sprawą prostą. Trudności związane były przede wszystkim ze skonstruowaniem odpowiedniej techniki badawczej oraz określeniem odpowiednich dla tematyki tej pracy wyznaczników charakteryzujących motywację.

---

¹ Encyklopedia PWN 1996, s.544.

² W. Okoń.: *Słownik pedagogiczny*, Warszawa 1984, s.186

Wydaje się, iż wytypowane do badań osoby stanowiły grupę reprezentatywną dla tej populacji uczniów. Poniżej w tabelach podano informacje dotyczące płci badanych oraz ich wieku.

Tab. 1. Charakterystyka badanej grupy - według płci

Płeć	Szkoła Podstawowa		Gimnazjum		Badani ogółem	
	n	%	n	%	n	%
Dziewczyny	49	55	52	56	101	55
Chłopcy	40	45	41	44	81	45
Łącznie	89	100	93	100	182	100

n- liczba badanych

Tab. 2. Charakterystyka badanej grupy - według wieku

Wiek w latach	Szkoła Podstawowa		Gimnazjum		Badani ogółem	
	n	%	n	%	n	%
12	20	22	-	-	20	11
13	69	78	2	2	71	39
14	-	-	30	32	30	16
15	-	-	38	41	38	21
16	-	-	23	25	23	13
Łącznie	89	100	93	100	182	100

n- liczba badanych

Za wyjściową technikę badań motywacji uczenia się przyjęliśmy pisemne odpowiedzi uczniów zawarte w opracowanych przez nas kwestionariuszach pt.: „Motywacje do nauki”. W pierwszej części ankiety uczniowie odnieśli się do motywów uczenia się, a następnie odpowiedzieli na dwa pytania: Co zniechęca Cię do nauki? i Co zachęca Cię do nauki?

Zebrany materiał w postaci badań ankietowych pozwolił nam na uzyskanie pełniejszego obrazu motywów uczenia się i ustalenia najważniejszego dla poszczególnych uczniów.

Z uzyskanych informacji wynika, że badani uczniowie klas szóstych Szkoły Podstawowej najczęściej uczą się z uwagi na fakt, chęci zrealizowania praktycznych celów życiowych (91%), na drugim miejscu wymieniają motyw osiągnięcia odpowiedniej pozycji społecznej (82%), kolejne miejsce zdominowane jest przez cel uzyskania korzyści osobistych (75,3%). Jako najmniej istotny motyw podali uczniowie podstawówki naukę z przymusu (16,9%).

W podobnym duchu wypowiedzieli się uczniowie Gimnazjum, dla nich także najważniejszy jest motyw zrealizowania praktycznych celów życiowych (83,9%), następnym w hierarchii ważności jest uzyskanie odpowiedniej pozycji społecznej (78,5%), kolejny to pragnienie osiągnięcia powodzenia (66,7%). Natomiast najmniej ważnym motywem uczenia się dla gimnazjalistów jest utożsamianie się z grupą (18,3%).

Analiza czynników zniechęcających do nauki pozwala na stwierdzenie, iż najczęściej uczniów Szkoły Podstawowej traci chęć do nauki poprzez ich zdaniem niesprawiedliwe ocenianie (67,4%), na drugim miejscu pojawia się możliwość uzyskania złej oceny (52,8%), trzecie miejsce przypada nudnym lekcjom (49,4%). Kolejne to lęk przed ocenianiem (46,1%) oraz zbyt wymagający nauczyciel (44,9%). Na uwagę zasługuje też fakt, iż zdaniem aż 42,7% respondentów są lekceważone potrzeby uczniów oraz 41,6% badanych uważa, że przyczyną zniechęcenia do nauki jest atmosfera w szkole. Analiza wyników uzyskanych za pomocą ankiety pozwala wnioskować, iż dla uczniów Gimnazjum najbardziej zniechęcającym czynnikiem do zdobywania wiedzy jest niesprawiedliwe ocenianie (72%), na drugim miejscu wymieniają dwa czynniki nudne lekcje oraz lenistwo (61,3%). Trzecie miejsce wśród czynników zniechęcających zajmuje możliwość uzyskania złej oceny (53,8%). Kolejne miejsca zajmują lekceważenie potrzeb ucznia (51,6%) oraz wygórowane wymagania (50,5%). Uzyskane wyniki badań, dają podstawę do stwierdzenia, iż najważniejszym czynnikiem zachęcającym do nauki uczniów klas szóstych są zainteresowania (92,1%), na drugim miejscu sklasyfikowana została ciekawość świata (87,6%), a na trzecim pragnienie lepszych osiągnięć w nauce (84,3%). Badani uczniowie na kolejnych miejscach podają ciekawe prowadzenie lekcji (82%) oraz zaangażowanie w zdobywaniu wiedzy (75,3%). Najmniej ważnym czynnikiem mającym wpływ na zachęcenie do nauki jest lęk przed gniewem nauczyciela (19,1%).

Odpowiedzi udzielone w kwestionariuszu ankiety przez uczniów Gimnazjum, pozwalają na stwierdzenie, że najistotniejszym czynnikiem mającym wpływ na chęć do nauki są zainteresowania (87,1%). Następnie podane zostały kolejno: ciekawie prowadzenie lekcji (82,8%), lepsze osiągnięcia w nauce (81,7%) oraz nabycie umiejętności posługiwania się pojęciami, symbolami i narzędziami (77,4%).

W strukturze motywacji do nauki u uczniów objętych badaniami można było zaobserwować preferowanie różnych motywów uczenia się, wśród których na szczególną uwagę zasługują związane z przekonaniem, że zdobyta wiedza jest przydatna do realizacji planów życiowych oraz osiągnięcia odpowiedniej pozycji społecznej.

Niewątpliwie, pozytywne bądź negatywne opinie na temat tego co zachęca lub zniechęca do nauki, mogą silnie wpływać na postawę nauczyciela i pozwolą na wybór odpowiedniego systemu kształcenia. Nauczyciel jako osoba motywująca powinien stworzyć warunki umożliwiające uczniom wykorzystanie tkwiących w nich naturalnych tendencji do nauki, rozwoju i do brania odpowiedzialności za własne postępowanie. Należy więc stworzyć uczącym się warunki do samostanowienia, umożliwić im indywidualną organizację własnego procesu przyswajania wiedzy. Warto w tym miejscu zdać sobie sprawę z faktu, że uczniowie znajdując się w bezpiecznym, sprzyjającym im otoczeniu, znacznie zmniejszają u siebie poczucie lęku i niepewności.

A to przyczynić może się do uaktywnienia źródeł motywacji tkwiących wewnątrz każdego człowieka. Na podstawie uzyskanych wyników można wysnuć następujące wnioski:

- za najważniejszy motyw uczenia się respondenci uznali realizowanie praktycznych celów życiowych, co świadczy naszym zdaniem o materialnym podejściu do życia.
- jako drugi pod względem ważności, uczniowie sklasyfikowali osiągnięcie odpowiedniej pozycji społecznej.
- kolejny z podanych motywów to „uczę się w celu uzyskania korzyści osobistych”.
- najczęstszą przyczyną zniechęcenia do nauki podaną przez badanych jest niesprawiedliwe ocenianie, co świadczy o tym, że bardzo duże znaczenie w ocenianiu ma nauczyciel, stosujący prawidłowo przedmiotowy system oceniania.
- drugą w kolejności przyczyną wymienianą są nudne lekcje co jednoznacznie wskazuje na potrzebę stosowania aktywizujących metod nauczania.
- zdaniem uczniów czynnikiem, który najbardziej zachęca ich do nauki są zainteresowania, bowiem dużo łatwiej uczyć się czegoś co nas pasjonuje. Gdy zdobywamy wiedzę zgodną z naszymi zainteresowaniami, to wtedy łatwiej sobie przyswajamy materiał i nauka sprawia nam wówczas przyjemność.

Reasumując można pokusić się o następujące stwierdzenie, że motywację można pobudzać i kształtować w różny sposób i za pomocą różnych środków.

Ogromna w tym procesie rola przypada nauczycielowi, który powinien tak wpływać na uczących się, aby w jak największym stopniu zmotywować ich do zdobywania wiedzy.

Bibliografia:

1. Colman A.M, Parkinson B., *Emocje i motywacja.*, Wydawnictwo Zysk i S-ka, Poznań 1999.
2. Harmin M., *Duch klasy- jak motywować do nauki.*, Biblioteka Akademii SUS, Warszawa 2004.
3. Jasiński W., *Motywacje do nauki.*, NCDN LZDZ, Legnica 2007.
4. Kobjoll K., *Motywacja.*, Wydawnictwo Astrum, Warszawa 2000.
5. Maslow A. H., *Motywacja i osobowość.*, Instytut Wydawniczy PAX, Warszawa 1990.
6. McCombs B. L., *Uczeń trudny jak skłonić go do nauki.*, WS i P, Warszawa 1997.
7. Okoń W., *Słownik pedagogiczny*, PWN, Warszawa 1984.
8. Szwed T., *Kilka refleksji na temat budowania systemu motywowania uczniów do nauki*, WOM, Opole.
9. Zimbardo P.G., *Psychologia i życie*, PWN, Warszawa 1999.